

Dkt. George Payton, Tafsiri ya Biblia, Kipindi cha 2, Utangulizi wa Tafsiri ya Biblia, Sehemu ya 2

© 2024 George Payton na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. George Payton katika mafundisho yake kuhusu Tafsiri ya Biblia. Huu ni kipindi cha 2, Utangulizi wa Tafsiri ya Biblia, Sehemu ya 2.

Habari, huyu ni George Payton. Ninaendelea na mfululizo kuhusu Tafsiri ya Biblia, na tunazungumzia Tafsiri ni nini, utangulizi wa hili, na huu ni sehemu ya pili. Na mara ya mwisho, tulizungumzia kuhusu tafsiri. Tafsiri ni nini? Ni kuhamisha maana ya maandishi kutoka lugha moja hadi nyingine.

Tulizungumzia tofauti kati ya kutafsiri na kutafsiri kwa maneno na baadhi ya tofauti hizo. Na sasa tunaendelea na vipengele vingine vya tafsiri ya Biblia. Sawa, kuna mwandishi, Juliana House, aliandika kitabu mwaka wa 2016 na ni kitabu kikubwa nene, chenye unene wa inchi moja kuhusu tafsiri.

Na alikusanya fasili kadhaa za tafsiri kutoka kwa wasomi tofauti, na kuna kama sita au nane, na zote ni tofauti. Na zote zina mwelekeo wake kuhusu kile wanachokiita. Na kwa hivyo ni vigumu sana kuielewa na kupata fasili ya tafsiri.

Lakini kimsingi, hebu tuzungumzie baadhi ya mambo makuu ambayo sote tunaweza kukubaliana kuhusu tafsiri, na tunaweza kuzungumzia mchakato huo. Na hilo linatupa picha, badala ya kuja na "ufafanuzi wa kamusi" wa tafsiri ni nini. Kwa hivyo, unanza na maandishi chanzi katika lugha yoyote ile, na ST ni Maandishi Chanzi.

Na kisha, unahamisha maana ya maandishi hayo chanzi kwenda kwenye maandishi lengwa. Na hilo linatokana na lugha chanzi na lugha lengwa. Na kwa hivyo, tunazungumzia kuwasilisha maana, tunazungumzia usawa, kuna aina fulani ya usawa ndani yake, kuna aina fulani ya kusudi la maandishi, yalitolewa kwa sababu fulani.

Hili limejadiliwa katika vizazi vingi tangu angalau nyakati za Kirumi. Horace alikuwa msomi na mzungumzaji, na alikuwa na mawazo yake mwenyewe ya tafsiri. Tukiendelea, tunaangalia kazi ya Jerome alipotafsiri Vulgate, Biblia ya Kilatini, kwa Kilatini.

Ni lugha ya kawaida katika Kilatini, Vulgate. Alikuwa na maoni yake mwenyewe kuhusu tafsiri inavyopaswa kuwa. Kwa hivyo inapaswa kuwa na maana kwa maana badala ya neno kwa neno, isipokuwa linapokuja suala la maandiko.

Na alikuwa mwangalifu sana kutafsiri maandiko. Na alisema hata alama za uakifishaji katika Kigiriki na Kiebrania zina umuhimu. Na zinatambia mambo kuhusu maana na tunahitaji kuyachukua kwa uzito tunapohamisha maana.

Na kwa hivyo kuna mgawanyiko huu, na mgawanyiko huu, tunauita halisi dhidi ya uhuru. Na wamekuwa wakigombana kuhusu kama wanapaswa kufanya tafsiri halisi au kufanya tafsiri za bure tangu wakati wa Jerome na hata kabla ya hapo. Na kwa hivyo ukiangalia hilo, maana halisi inamaanisha nini? Maana huru inamaanisha nini? Kwa bahati mbaya, zote mbili hazieleweki vizuri kiasi cha kuwa na manufaa.

Kwa hivyo, tunapozungumzia mgawanyiko huu wa neno halisi dhidi ya neno huru, kwa namna fulani si msaada sana. Wakati huo huo, tunasikia kila mahali. Ni mahali popote.

Lakini pia, ingawa haifai, ni muhimu kama mwanzo wa kuanza mazungumzo. Na kwa hivyo hili ni jambo ambalo limejadiliwa. Unapotafsiri riwaya, je, hilo linapaswa kuwa neno kwa neno, au hilo linapaswa kuwa na maana kwa maana? Au hilo linapaswa kuwa na maana kwa namna fulani? Unapotafsiri hati ya kisheria, je, hilo linapaswa kuwa neno kwa neno na halisi, au hilo linapaswa kuwa la kuelezea zaidi? Maswali haya yote yamekuwa yakiendelea tangu tafsiri ilipoanza.

Na kwa kweli mara ya kwanza kabisa ambapo maandiko yalitafsiriwa ilikuwa wakati Agano la Kale lilipotafsiriwa kwa Kigiriki, na hilo linaitwa Septuagint, na hilo lilitafsiriwa karibu 200-300 KK hadi wakati wa Kristo. Walikuwa na watu tofauti wakitoa sehemu tofauti za Septuagint. Kwa hivyo, jambo hili lote la lugha halisi dhidi ya bure linazungumzia upande wa lugha.

Inazungumzia kama umbo la bidhaa ya mwisho linapaswa kuonekana kama umbo la bidhaa asilia. Na kwa ujumla ndivyo watu wanavyoamaanisha wanaposema halisi dhidi ya bure. Huwezi kamwe kuwa neno kwa neno kati ya lugha moja na nyingine.

Huwezi tu. Hata Biblia zetu halisi zaidi katika Kiingereza hazifanyi hivyo. Na tutapata mifano kadhaa ya hilo.

Lakini jambo hili lote la kihalisi liko upande wa lugha, lakini pia tunapambana na utamaduni na utamaduni. Una tafsiri ya, tuseme, Kitabu cha Mwanzo kiliandikwa kwa watu fulani katika kipindi fulani cha historia, na walikuwa katika utamaduni wao wenyewe na historia yao wenyewe, mambo yaliyowapata, na uelewa wao wenyewe wa kitamaduni, mtazamo wao wa ulimwengu, maadili yao, mambo hayo yote yalikusishwa na maandishi hayo kwa sababu watu walioyaandika au mtu aliyeyaandika alikuwa akiandikia kundi hilo la watu, utamaduni wake mwenyewe, watu wa lugha na kabila moja. Na kwa hivyo, tunapoenda kufanya jambo hili la uhamisho, tunapata shida kwa sababu hatutoki katika utamaduni huo huo.

Hatutoki katika mazingira hayo hayo, katika mazingira yote ya kijamii. Na kwa hivyo, tunapaswa kukabiliana na hilo tunapokuja na tafsiri. Kwa hivyo, hatutafsiri maneno tu.

Sio tu suala la kupata neno hili hapa kwa ajili ya neno hilo pale au sentensi hii hapa kwa ajili ya sentensi hii hapa. Ni jinsi tunavyoelezea ulimwengu wa lugha chanzi na maandishi chanzi katika lugha lengwa inayowasilishwa katika maandishi lengwa. Hizo ni baadhi ya changamoto, na tutaelezea mada hizi tofauti kadri mfululizo unavyoendelea.

Sawa, kama tulivyosema, tuna maandishi chanzi, na kisha tunajaribu kutafsiri maana ya maandishi chanzi katika maandishi lengwa. Mojawapo ya mambo ambayo House inayatoa ni kwamba kila wakati unaangalia nyuma na mbele. Hiyo ina maana gani? Inamaanisha unapofanya tafsiri, unatafsiri sehemu yake, na kisha unarudi nyuma, na unaangalia maandishi chanzi.

Je, nimeelewa sehemu hiyo vizuri? Kwa hivyo, unasoma maandishi chanzo, unasoma ulichoandika katika maandishi lengwa, na kila mara unaenda huku na huko kwa sababu unataka kuhakikisha tunayawasilisha vizuri. Je, ni sahihi? Je, maana inaenea? Na kwa hivyo kila wakati kuna uhusiano huu wa kurudi na kurudi. Jambo lingine ambalo ni muhimu katika tafsiri ni mtazamo wa utamaduni kuhusu nyenzo zilizotafsiriwa. Je, tafsiri kwa namna fulani ni ya pili? Hii ni kweli hasa katika lugha ambazo zina historia ya fasihi katika lugha yao na katika utamaduni wao, na wana historia ya mambo kutafsiriwa katika lugha hiyo. Na kwa hivyo, swali ni, watu wa eneo hilo wa utamaduni huo katika mfumo huo wa fasihi wanaonaje bidhaa iliyotafsiriwa? Je, ni ya pili? Je, ni ya ubora mdogo? Je, ni duni? Kwa upande wetu, je, Biblia ya Kiingereza ni duni kuliko Kigiriki au Kiebrania? Kitu cha kufikiria.

Unawaza nini watu wengi kanisani? Je, wanakaa pale na wanafikiri, laiti ningekuwa na Kigiriki badala ya ESV hii ninayoitazama, au chochote kile? Labda sivyo. Kwa namna fulani Biblia katika lugha hizi tofauti, na imefanya hivi kwa Kiingereza pia, kisha inakuwa Biblia yetu. Hii ni Biblia ya Kiingereza.

Hatufikirii kuwa tafsiri kwa sababu tumekuwa tukiisoma tangu tulipokuwa watoto au tumekuwa tukiisoma tangu tulipokuwa Wakristo au waumini. Kwa hivyo tunaichukulia tu kama ilivyo, tunaikubali, na hatuioni kama tafsiri. Watu wengi hawaoni hivyo.

Baadhi ya watu wanaweza, lakini mara nyingi, mtu wa kawaida kanisani haketi hapo na kwenda, samahani, mchungaji, Mgiriki hasemi hivyo. Hapana, hatuoni hivyo. Kwa sababu unakaa hapo na unasikiliza kile ambacho mchungaji anajaribu kusema.

Baadhi ya wanafunzi wangu wa lugha, baada ya kuchukua kozi za tafsiri, wanasema, kweli, wakati mwingine ni vigumu kwangu kumsikiliza mchungaji kwa sababu wanaelewa Kigiriki vibaya. Na baadhi ya wanafunzi wangu wakati mwingine husema kwamba kozi za tafsiri zimeharibu usomaji wao wa Biblia. Lakini kwa kawaida, sivyo ilivyo.

Kwa hivyo, tunazungumzia nini? Tunazungumzia ulinganifu wa kisemantiki au ulinganifu katika maana. Hilo ni jambo muhimu sana. Na mwandishi huyu, House, analiweka hivi.

Katika tafsiri, tunazingatia maandishi asilia na yaliyotafsiriwa kwa kuwa tunayachambua na kuunganisha kimfumo maumbo na kazi zinazogunduliwa katika uchanganuzi wa herufi asilia ili kufichua nia na chaguo asilia za mwandishi. Hatimaye, uchanganuzi wa tafsiri ya lugha unalenga kumwezesha mtafsiri kufanya chaguo zake mwenyewe zenye msingi. Kwa maneno mengine, tunachambua maandishi chanzo, maumbo, jinsi maumbo hayo yanavyotumika katika lugha hiyo, nia ya mwandishi ni nini ya kuyaandika, nia nzima ya mwandishi, na kisha tunayahamishaje katika lugha hii nyingine.

Kwa hivyo, tafsiri ni nini? Tukirudi kwenye tafsiri, tafsiri ni mchakato wa kuhamisha maandishi yaliyoandikwa kutoka lugha chanzi hadi lugha lengwa unaofanywa na mtafsiri au mtafsiri katika muktadha maalum wa kijamii, ambayo ina maana ya muktadha wa kijamii wa watu wa lugha lengwa. Nambari ya pili, ya pili, bidhaa iliyoandikwa au maandishi lengwa, ambayo hutokana na mchakato huo na ambayo hufanya kazi katika muktadha wa kijamii wa lugha lengwa. Samahani, ya kwanza ilikuwa muktadha wa kijamii wa maandishi chanzi.

Nambari ya pili ni muktadha wa kijamii na kitamaduni wa lugha lengwa na maandishi lengwa. Kisha tatu ni matukio ya utambuzi, lugha, taswira, kitamaduni, na kiitikadi, ambayo ni sehemu muhimu ya nambari ya kwanza na ya pili. Tunamaanisha nini kwa hilo? Hiyo ina maana kwamba lazima ufikirie vizuri.

Huu ni mchakato wa utambuzi. Ni wa lugha. Unafikiria lugha.

Unafikiria maneno. Unafikiria misemo. Na ni ya kuona.

Unajaribu kuchora picha hii ya utamaduni huu mwingine ulivyo, maana yake ni nini, na maana yake ni nini basi inayohusiana nasi. Na kwa hivyo, kuna utamaduni hapo unaohusika. Kuna itikadi tofauti zinazojitokeza.

Mtazamo wa ulimwengu wa watu katika Biblia ni tofauti na mtazamo wetu wa ulimwengu wa leo. Unawezaje kuziba mapengo hayo? Yote hayo ndiyo tunayoyaona kuwa tafsiri, tafsiri ya maandishi chanzi hadi maandishi lengwa na kisha sifa za utambuzi na lugha. Kwa hivyo, aina tofauti za tafsiri zimetambuliwa.

Aina ya kwanza ya tafsiri itakuwa ya ndani ya lugha, ndani ya maana ndani. Na kwa hivyo hii iko ndani ya lugha hiyo hiyo. Vipi ikiwa tuna mifano ya tafsiri ya ndani ya lugha? Tafsiri ya ndani ya lugha ni kile unachofanya unapofafanua jambo fulani.

Kwa mfano, ukizungumza na mtoto na akakuuliza, hii inamaanisha nini? Kisha lazima uieleze kwa lugha rahisi zaidi ikimaanisha kitu kile kile. Jana, mkwe wangu alikuwa akizungumza na mjukuu wetu wa miaka mitatu, naye akasema, Mungu ni mwenye nguvu zote. Naye akasema, hiyo inamaanisha nini? Na hivyo, alisema hiyo inamaanisha kwamba Mungu ni mwenye nguvu zote.

Huo ni mfano wa tafsiri ya ndani ya lugha. Unapokuwa na lugha ya kiufundi, na unataka kuiwasilisha kwa mtu ambaye hayuko katika uwanja huo, basi hiyo huhamishiwa katika umbo tofauti ili watu hao waweze kuelewa. Windows for Dummies itakuwa mfano wa hilo.

Una hawa wataalamu wa teknolojia, hawa watu wajanja wanaozungumza lugha ya kompyuta na, samahani, unaweza kusema kwa Kiingereza? Na hivyo, hiyo itakuwa mfano wa tafsiri ya ndani ya lugha. Interlingual ndiyo tunayoifikiria zaidi kati ya lugha mbili tofauti. Na tutatumia muda wetu mwingi kwenye hiyo, lakini nataka kutaja ya tatu na hiyo ni inter-semiotic.

Na semiotiki inamaanisha ishara au alama na mfumo wa ishara na alama. Na kwa hivyo unafanya nini unapotafsiri kitu kutoka kwa mfumo mmoja wa ishara hadi mfumo mwingine wa ishara? Kwa mfano, kuzungumza kwa mdomo, mawimbi ya sauti ni moja, kama ilivyo, mfumo wa ishara na kila lugha ni tofauti na kwa hivyo hutumia mawimbi ya sauti tofauti. Jambo lile lile na alfabeti iliyoandikwa.

Alfabeti iliyoandikwa ni mfumo tofauti wa ishara unaowasilisha mawazo. Kwa hivyo, inachukua mfumo wa mawimbi ya sauti na kuiweka katika mfumo ulioandikwa kwa kutumia alama za lugha hii mahususi. Kwa hivyo ndivyo tunavyozungumzia.

Lakini kwa njia zingine, tunazungumzia kuchukua maandishi yaliyoandikwa na kuyaweka katika mazungumzo au kitu kilichozungumzwa na kuyafanya yaandikwe. Hebu tupanue uelewa wetu na dhana ya mambo ya kisemiotiki. Vipi kuhusu kitabu kilichowekwa katika filamu? Hilo ni jambo la kisemiotiki katika viwango mbalimbali.

Au uwasilishaji wa tamthilia ya kitabu fulani. Au tamthilia ya tamthilia fulani kwenye Broadway ambayo kisha hutengenezwa kuwa filamu. Au unachukua kitabu kinachohusika katika hilo.

Vipi kuhusu nyimbo? Nyimbo zenye mada maalum. Kwa hivyo tuna njia nyingi ambazo tafsiri ya kati ya semiotiki inafanywa. Leo, kwa kawaida hatuioni kama tafsiri, lakini kwa maana moja, kwa kweli ni tafsiri.

Kwa hivyo ukichukua riwaya ya Kifaransa na kutengeneza filamu kwa Kiingereza, hiyo imekuwa tafsiri kulingana na lugha, na pia mfumo wa ishara. Kwa hivyo, ni kuanzia maandishi hadi filamu, video. Kwa hivyo, aina hizo za michakato ya tafsiri zinafaa hata kwa tafsiri ya Biblia.

Na katika miduara ya tafsiri ya Biblia tunaita hivyo, nyenzo zinazotumika kwa ajili ya ushiriki wa Maandiko. Tunamaanisha nini kwa ushiriki wa Maandiko? Ushiriki wa Maandiko: tunataka watu wajihusishe na maudhui ya Biblia. Tunataka watu wajihusishe na kusoma Biblia zao.

Kwa hivyo, ni vitu gani umekulia navyo ambavyo si Biblia, lakini ni vitu vinavyohusu Biblia? Je, kuna mtu yeyote ameona vitabu vya hadithi vya Biblia kwa ajili ya watoto? Hadithi za mboga, video, nyimbo za watoto. Ninasema hivi, na wakati mwingine vijana hawajui ninachomaanisha nacho, lakini ni grafu za flaneli. Grafu ya flaneli ni wakati una kipande cha kitambaa cha flaneli, na kisha una wahusika wadogo ambao wamekatwa kutoka kwenye kitambaa hicho hicho, na kisha unakibandika hapo juu, na kisha mwalimu anafundisha somo.

Masomo ya Biblia yangukuwa nyenzo za ushiriki wa Maandiko. Masomo ya Biblia ni ya watoto, na masomo ya Biblia ni ya watu wazima. Tena, filamu.

Filamu ya Yesu ingekuwa moja. Na nini kinaendelea leo? Ni mfululizo gani wa televisheni unaoendelea leo? Mteule. Mteule ni ushiriki wa Maandiko Matakatifu.

Tafsiri ya The Chosen ni tafsiri ya lugha za kisemiotiki. Na watu wanaipenda. Ni nzuri sana.

Tunapata kuona kwa macho jinsi Biblia ingekuwa. Je, ilikuwa hivyo hasa? Hapana. Je, iko karibu vya kutosha kutupa angalau wazo? Ina matumizi fulani.

Na kwa nini tunazalisha nyenzo za ushiriki wa Maandiko? Je, unafundisha somo la Biblia kwa kutazama The Selected? Hapana. Hiyo siyo sababu tunayo. Tunayo kwa sababu nyenzo hizo hutuvuta na kutengeneza muunganisho wa kiakili wa utambuzi lakini pia muunganisho wa kiroho na kihisia.

Tunavutiwa na maudhui ya Biblia kutokana na kutazama mambo kama The Selected, kusikiliza nyimbo, na kusoma vitabu. Kusudi ni kutushirikisha zaidi na Maandiko na Mungu. Hebu fikiria nyimbo tunazoimba kanisani.

Kwa nini tunaimba nyimbo kanisani? Kwa sababu ni sehemu ya ibada. Inatuunganisha na Mungu. Kwa hivyo, uwanja mzima wa ushiriki wa Maandiko ni sehemu muhimu ya harakati za kutafsiri Biblia leo kwa sababu tunahitaji zaidi ya kitabu hicho tu.

Mimi na wewe tulifanya hivyo tulipokuwa Wakristo, na tulikua katika imani yetu. Baadhi yenu mlianza kama watoto. Mimi sikuanza.

Nilikuja kuwa na imani nilipokuwa mtu mzima. Lakini yote hayo , tunahitaji zaidi ya Maandiko Matakatifu. Na hivyo, tafsiri ya Biblia leo inahusisha ushiriki wa Maandiko Matakatifu katika nyenzo tofauti.

Tukiendelea, ningependa kuzungumzia kuhusu kinachofanya tafsiri kuwa nzuri. Tunazungumzia sifa nne za tafsiri nzuri. Kwanza kabisa, tafsiri nzuri, na hii ni tafsiri ya kuchapishwa sasa.

Hii si nyenzo ya ushiriki wa Maandiko. Tafsiri ya maandishi inahitaji kuwa sahihi. Maana inahitaji kuwa maana ya maandishi ya Biblia.

Hatuna leseni ya kubadilisha hilo. Na kwa hivyo, tunapoangalia kanuni yetu ya usahihi, hatuongezi chochote kwenye maandishi ambacho hakipaswi kuwepo. Hatuondoi chochote.

Hatubadilishi chochote. Hakuna kinachoongezwa, hakuna kinachobadilishwa, na hakuna kinachoondolewa. Kwa hivyo, mambo hayo matatu ni kama yale tunayoyaangalia.

Pili, inapaswa kusikika kama lugha ya kawaida. Haipaswi kusikika kama ya ajabu. Nilisikia kwamba kuna profesa katika seminari moja ambaye ana picha ya Yoda mlangoni pake, naye ni mwalimu wa Kigiriki, na imeandikwa kwenye bango, Yoda anaongea sawa.

Yoda speak ni sawa. Yoda speak ni sawa katika darasa la Kigiriki. Yoda speak ni sawa unapofanya mtihani huo wa Kigiriki na profesa wako anataka kujua, je, kweli ulielewa maneno haya yote? Na kwa hivyo unaishia kutuma kama dukani, ulisema, sivyo? Hebu fikiria kama Biblia yako yote ingeandikwa hivyo.

Ingezeeka haraka sana. Ungechoka kusikia na kusoma hilo. Katika tafsiri ya Biblia, Yoda speak si sawa.

Inapaswa kusikika kama kawaida. Inapaswa kusikika kama watu wanazungumza kweli wakiwa na tahadhari fulani. Lakini hebu tuendeleo.

Sauti ya kawaida, lugha ya kawaida. Jambo lingine ni kwamba inahitaji kueleweka. Kwa hivyo nikizungumza nawe kwa Kiswahili, ghafla naingia Kiswahili na kuanza kuzungumza.

Huwezi kunielewa. Kwa kweli, haina maana kwangu kufanya hivyo. Hakuna maana yoyote kwa sababu huelewi.

Je, maandiko yetu yanawasiliana vizuri? Je, watu wanaelewa? Na kama hawaelewi, je, tumefanya kazi yetu ya kutafsiri? Kumbuka, ni mawasiliano, na tutashughulikia

suala la mawasiliano baada ya dakika chache. Kwa hivyo, je, ni sahihi? Je, ni ya kawaida? Je, ni wazi? La mwisho ni kama linakubalika. Je, ni kile ambacho watu wanatarajia? Na kwa hili, tunataka kujua, je, watu hawa wanapenda jinsi tulivyolitafsiri kwa njia ambayo wanafurahi kulisoma? Nchini Tanzania, kulikuwa na lugha moja ambayo ilitafsiriwa na shirika tofauti, Biblia tofauti. Biblia iliyotafsiriwa na shirika tofauti katika lugha hii moja kusini mwa Tanzania.

Walikuwa wakijaribu kusasisha tafsiri ambayo ilikuwa imefanywa miaka mia moja iliyopita. Tafsiri ya kwanza ilifanywa mwaka wa 1910, na hii hapa mwishoni mwa miaka ya 90, na wanajaribu kutoa toleo lililosasishwa. Walichofanya ni kuanza upya.

Nao walitafsiri Biblia nzima kwa takriban miaka sita. Nami nimetembelea makanisa ya kundi hilo la lugha, na niliwauliza, kwa hivyo mnaipendaje Biblia hiyo? Loo, hatuipendi. Kwa nini? Ah, hatuipendi.

Na sikuwahi kujua ni kwa nini. Lakini kimsingi, walisema, hatupendi chochote kuihusu, na hatuitumii. Sawa? Hawakuikubali, na unajua kwamba hawakuikubali kwa sababu hawainunui, hawainunui, na hawaitumii.

Hatutaki Biblia zetu ziwe kwenye sanduku kwenye ghala. Tunataka Biblia zetu zitumike, kwa hivyo tunahitaji kuhakikisha kwamba zinakubalika. Sasa, hizi ndizo sifa nne tunazolenga tunapofanya mchakato wa tafsiri.

Hizi pia ni sifa nne tunazotumia ili kutathmini tafsiri hii mwishoni mwa mchakato au tuseme, kuelekea mwisho wa mchakato. Na kwa hivyo moja ya mambo ambayo kwa kawaida tunafanya katika tafsiri, katika ulimwengu wa tafsiri ya Biblia, ni, tuseme kwamba tumetafsiri kitabu fulani, kama Kitabu cha Yona. Kisha tutakitoa na kukisoma na watu, na tutauliza, kwa hivyo unafikiri hiki kinasema nini? Je, unaweza kukiweka kwa maneno yako mwenyewe? Kinasema nini? Je, kuna maneno yoyote ndani ambayo hukuyajua? Ndiyo, hatukujua neno hilo lilikuwa nini.

Kwa hivyo, tunawauliza maswali haya ili tuweze kusema, je, inasikika kama kawaida? Je, iko wazi? Na je, inakubalika? Je, unaipenda? Hili ni jambo ambalo ungefurahi kusoma na kutumia. Kwa hivyo tunatumia malengo hayo yaliyo mbele ili kuwa kipimo, zana za kupimia mwishoni mwa mchakato. Kwa hivyo, lengo letu ni kutoa uwasilishaji bora wa neno la Mungu katika lugha ya kipokezi, kitu sawa na lugha lengwa, ambacho kinaendana na matarajio ya jamii ya Kikristo.

Sawa, hebu tuangalie masuala mengine katika tafsiri ya Biblia. Kwa hivyo, mambo mengine ya kuzingatia unapotafsiri Biblia. Na swali hili la ni mtindo gani watu wanataka? Sio kila mara huwa wazi upande wa mbele mtindo wanaotaka.

Katika sehemu moja, walikuwa wakifanya utafiti katika lugha hii nchini Tanzania kabla ya wakati, na wakasema, hebu tuchukue Biblia kwa Kiswahili, na kuna matoleo

matatu tofauti katika Kiswahili, na wakatafsiri kifungu cha maandiko katika lugha ya wenyeji, wakiiga mfano wa cha kwanza, ambacho ni tafsiri halisi ya Kiswahili kutoka Kiingereza. Cha pili kilikuwa cha mawasiliano ya wastani, na cha tatu kilikuwa kama tafsiri ya bure kwa Kiingereza na tafsiri ya bure kwa Kiswahili, kisha wakafanya aya tatu tofauti za lugha ya wenyeji. Moja ilikuwa halisi, moja haikuwa halisi, na moja ilikuwa zaidi ya tafsiri ya bure.

Na kwa hivyo, waliwauliza watu ni lipi waliloweza kuelewa vizuri zaidi? Na wakasema, sawa, la tatu. Wakauliza ni lipi walilopenda zaidi. Na wakasema, lile halisi. Na wakasema, sawa, hilo linavutia.

Kwa nini hivyo? Nao wakasema, tunapoketi kanisani, wanatusomea Biblia kwa Kiswahili, na hatuwezi kuielewa hata kidogo. Na kwa hivyo, tulidhani hivyo ndivyo inavyopaswa kuwa. Walidhani kwamba Biblia ilipaswa kuwa isiyoeleweka na isiyowasiliana.

Kwa hivyo unafanya nini katika hali ya aina hiyo? Na hivi ndivyo hutokea tunapokuwa katika hali ambapo hatujui watu wanataka nini. Tunaanza mchakato wa tafsiri, na labda tunazalisha kitu ambacho ni halisi zaidi na kitu ambacho ni cha mawasiliano zaidi na kusema, ni kipi kinachowafaa zaidi watu wako? Ni kipi kinachowafaa zaidi jamii yako ya Kikristo? Na kisha wanaanza kusema, ingawa tunaelewa kile cha kwanza kinasema, cha pili kinakidhi mahitaji yetu vyema zaidi. Kusini mwa Tanzania, tulikuwa tukifanya kazi katika lugha mbili.

Moja ilikuwa lugha ya Sangu, na moja ilikuwa lugha ya Wangji. Wasangu hawakuwa na kanisa kwa muda mrefu sana. Kanisa lilikuwa na umri wa takriban miaka 20, na watu wengi bado hawakuwa Wakristo katika kundi hilo.

Na kwa hivyo, walisema, tunataka tafsiri kwa watu wetu ambayo ni ya mawasiliano zaidi, ili tuweze kuwavuta kwa lugha ambayo wanaifahamu ambayo haina vikwazo vingi kwao kuelewa maandiko. Kwa upande mwingine, watu wa Wangji walikuwa na kanisa kwa miaka 70, 80, hadi 100. Watu hao walikuwa na ujuzi mzuri wa maandiko.

Walikuwa wanaifahamu Biblia ya Kiswahili, na wakasema tuko sawa ikiwa inakaribia kidogo Kiswahili, ambacho tunajua kinakaribia zaidi toleo halisi la Kiingereza. Na hivyo tafsiri mbili tofauti kwa watu wawili tofauti kwa makundi mawili tofauti ya watu, kulingana na kile walichotaka. Jambo lingine ambalo tunahitaji kuzingatia kila wakati ni, je, kuna Biblia katika lugha kuu iliyopo? Nchini Tanzania, Afrika Mashariki, lugha hiyo ni Kiswahili.

Kwa nini hili ni muhimu? Ni muhimu kwa sababu watu watalinganisha tafsiri na Biblia iliyopo. Na wakisema, oh, hii ni tofauti sana na Biblia ambayo tumejua na kuipenda, wanaweza kuikataa kwa sababu hiyo hiyo. Tena, wazo hili la kukubalika linaingia hapa.

Kwa hivyo, unapotafsiri, unashikilia kufanana kiasi gani kutoka kwa Biblia ambayo watu wanaifahamu? Na mwelekeo huu ulikuwa Amerika katika miaka ya 1950 na Biblia ya King James. Huwezi kubadilisha Biblia ya King James. Hili ni Neno la Mungu.

Lakini watu wakasema, ndio, lakini hatuelewi King James. Kwa hivyo kulikuwa na tatizo hapo. Kwa hivyo, je, kuna Biblia iliyopo na je, kuna heshima ya kutosha kwa Biblia hiyo iliyopo ambayo kwa namna fulani huathiri jinsi unavyohitaji kutafsiri? Jambo lingine tunalokumbuka ni kama kuna dini nyingine kubwa ambayo inatawala katika nchi hiyo. Inaweza kuwa Uislamu.

Inaweza kuwa Ubuddha. Inaweza kuwa Uhindu. Na dini hizo kuu mara nyingi huwa na seti kubwa ya fasihi ya kidini.

Kwamba fasihi ya kidini inaweza isisomeke hata kwa mtu wa kawaida, lakini ni kiwango hiki cha juu cha fasihi, kiwango hiki cha juu cha lugha, na hata maneno maalum ni maneno ya kidini. Na kwa hivyo wanatarajia kitu cha kiwango hiki cha juu. Na usipozalisha kitu cha kiwango hicho, hiyo inaweza kuwa na athari kubwa.

Mmoja wa wafanyakazi wenzangu alikuwa akifanya kazi Asia ya Kati katika nchi hii moja, naye alikuwa akifanya kazi katika lugha A. Katika lugha B, Biblia iliandikwa na shirika tofauti la Biblia, si Wycliffe. Nao walitafsiri kwa msingi wa maana. Kwa hivyo, walikamilisha Biblia nzima, na watu katika jamii wakasema, hatupendi hii.

Hii imeandikwa kwa ajili ya watoto. Sisi si watoto. Hii inaeleza mengi sana.

Hivi sivyo kitabu cha kidini kinavyopaswa kuonekana. Kwa hivyo, walichukua masanduku ya kitabu kilichotafsiriwa hadi ofisini mwa shirika hili la Biblia, wakayarundika, na kuyachoma moto. Wakayachoma.

Na rafiki yangu alikuwa akizungumza na timu yake ya utafsiri, Wakristo wakifanya tafsiri pamoja naye, nao wakasema, hatutaki Biblia yetu ichomwe moto. Tusaidie kutengeneza daraja hilo kati ya lugha hii ya hali ya juu na uelewano. Na wakati mwingine hakuna njia nyingine zaidi ya kuibadilisha maneno na kuifanya iwe tofauti kabisa, kwa sababu ndivyo lugha inavyohitaji, kuifanya iwe kitu kinachoeleweka angalau.

Kwa hivyo, tunapambana na hili. Tunapaswa kupata usawa huo. Tunapaswa kupata msingi huo wa kati, njia hiyo ya furaha.

Kwa hivyo, tunazingatia mambo haya yote unapotafsiri. Jambo lingine tunalolizingatia ni, hadhira lengwa ni nani? Unaandika haya kwa ajili ya nani? Na unaandika kwa ajili ya nani basi huamua jinsi unavyotamka mambo. Kwa hivyo,

ukifikiria kwamba kila maandishi yaliyoandikwa yana sauti fulani, kila kitu unachoandika kina sauti.

Mwandishi ana sauti yake ambayo kisha huimwaga katika maandishi wanayoandika. Kwa hivyo tunalenga nini, na hadhira lengwa ni nani? Hakuna hadhira lengwa ya jumla. Ni juu ya kila jamii.

Kama kanuni ya jumla, kama kanuni ya jumla, kwa kawaida, tunajaribu kuandika kwa watu wazima ambao wako katika kiwango cha kati ya miaka 25 hadi 45. Ukijaribu kuhifadhi lugha ya zamani ya watu walio na umri wa zaidi ya miaka 45, utapata kitu ambacho ni vigumu kusoma; labda msamiati huo haujulikani na watu, na hawatausoma. Ikiwa ni rahisi sana, basi watu walio katika miaka yao ya 20 na 30 watasema hii ni ya watoto. Hatupendi.

Na hivyo, mtu anapokuwa na umri wa miaka 25 kimsingi anakuwa mtu mzima, na mara nyingi ameo, mara nyingi ana watoto. Na hivyo mchakato huo wa utambuzi umeimarika akilini mwao, na wanaelewa lugha hiyo kwa kiwango cha watu wazima wengi. Na hivyo tunajaribu kufikia sehemu hiyo tamu ya watu wenye umri wa miaka 25 hadi 45.

Kwa hivyo, ndani ya utamaduni, ni nani walengwa wetu? Je, si Wakristo? Je, ni kila mtu? Je, ni Wakristo? Tena, hatuwezi kusema kwa ujumla inapaswa kuwa hivi au vile. Lakini kwa kawaida, ni kwa ajili ya watu kanisani. Mungu alizungumza na Ibrahimu na watu wa Ibrahimu.

Mungu alizungumza na Musa na akampa Musa sheria kwa ajili ya Musa na watu. Na hivyo Biblia imekuwa kitu muhimu kwa kanisa. Sasa, Mungu hakuwapa Wafilisti Biblia, au hakuipa Biblia kwa Wafilisti na Waamori na Wayebusi na watu hawa wengine wote, siviyo? Hapana.

Aliwapa Wakristo, jumuiya ya waumini. Kwa hivyo, katika Agano la Kale, hawakuwa Wakristo, lakini tunaweza kusema kwamba walikuwa jumuiya ya waumini. Na kwa kawaida, Biblia hutafsiriwa kwa ajili ya jumuiya ya waumini.

Vipi kuhusu mahali ambapo maandiko hayajawahi kutokea? Nilifanya kazi katika mojawapo ya hayo. Tunatafsiri kwa ajili ya nani katika hali hiyo? Tunatafsiri kwa ajili ya watu Wakristo wanaoamini au watu watakaomwamini Kristo. Na kutoka kwa mtazamo wa kimisionari kama mmisionari, na mafunzo yangu kama mmisionari chuoni, katika ngazi ya shahada ya kwanza na ya uzamili, hatubadilishi ujumbe kulingana na watu ili tuweze kuwavutia.

Tunaweka ujumbe jinsi ujumbe ulivyo katika maandiko, na tunadumisha uadilifu wa maandiko huku tukiwasilisha ukweli wa injili. Je, injili itakuwa ya kukera? Ndiyo. Je, maneno ya Yesu yalikuwa ya kukera kwa watu wa siku zake? Ndiyo.

Je, ilikuwa kweli? Ndiyo. Tunawezaje kupata usawa huo? Jambo la kukumbuka. Lakini kwa kawaida, tunalitafsiri kwa ajili ya jumuiya ya Wakristo wanaoamini au watu ambao watakuwa kanisa katika siku zijazo.

Vipi kuhusu vitu kama tanbihi? Vipi kuhusu vitu kama marejeleo mtambuka? Vipi kuhusu utangulizi wa vitabu? Vipi kuhusu kamusi? Tunaviita vitu hivyo vyote nyenzo za paratextual tofauti na maandishi yenyewe. Je, tunapaswa hata kuviweka ndani, na kwa nini tuviweke ndani? Mara nyingi, wachungaji kutoka makundi haya tofauti ya lugha wamekuwa wakifanya kazi katika lugha kama ya Kiswahili, na tulichokipata kutoka kwa wachungaji nchini Tanzania ni kwamba walitumia Kiswahili, lakini kwa kweli hakiwaimbii mioyoni mwao. Kwa kweli haileti athari kubwa hivyo.

Lakini tunapotoa tafsiri katika lugha yao, na tunajumuisha tanbihi, na tunajumuisha marejeleo mtambuka na kamusi na utangulizi, wao hukaa pale na kusema, Sikujua kamwe haya yote yalikuwa katika Biblia. Hili ni jambo zuri. Na watu walio kwenye viti labda hawachukui muda kusoma hilo.

Kwa hivyo tunafanya nini? Tunawapa wachungaji maandiko ili wapate uelewa huu wa kina wa maandiko, ambao unahusiana na jinsi wanavyowasiliana kwenye mimbari na mahubiri yao na jumbe zao, na wachungaji wanatuambia, hili ni jambo zuri. Mahubiri yangu yameongezeka, na yana athari kubwa zaidi sasa kwa sababu nina uelewa mkubwa wa maandiko. Na kwa hivyo katika baadhi ya maeneo, hakika, tulitaka kuzungumza na mtu wa kawaida kwenye benchi, lakini mtu anayeishia kuyatumia mwanzoni anaweza kuwa mchungaji.

Na kwa hivyo, tunatafsiri kwa niaba ya wachungaji katika suala hilo. Kwa hivyo, tunapaswa kuweka haya yote katika usawa. Na tena, hakuna kitu kimoja kinachofaa wote.

Hakuna kitu kimoja kinachopaswa kuwa hivi katika kila muktadha. Inategemea tu unamtafsiria nani, unamtafsiria nani, jumuiya ya Kikristo ni nini, na tena, swali zima ni, wanataka nini? Sawa, kwa hivyo tunazungumzia kuhusu lugha mbalimbali. Lugha mbalimbali.

Unasema tu kwa njia tofauti, sivyo? Ni rahisi. Sawa? Haya basi. Kwa hivyo tuna sentensi hizi.

Hizi ni sentensi ambazo zinaweza kusemwa na mtaalamu wa tiba. Na tujifanye kama wewe ni mkalimani wa maneno, na mtu unayemtafsiria ni mtoto wa Marekani wa miaka minane. Sawa? Kwa hivyo, mtaalamu wa tiba anasema kila sentensi, na kisha lazima uibadilishe sentensi hiyo kwa sekunde chache na useme sentensi moja tu, si maelezo.

Huwezi kuandika aya. Sema sentensi hiyo kwa njia tofauti kwa mtoto. Sawa? Kwa hivyo tukiangalia sentensi hizo kwa sekunde moja tu, vipi kuhusu ile ya kwanza? Daktari wako anapendekeza ufuate lishe yenye mafuta kidogo.

Unawezaje kusema hivyo? Ni nini kinachoweza kuwa kigumu kwa mtoto wa miaka minane kuelewa? Kitenzi kimoja kitakuwa ni kufuata. Kwa kawaida, unamfuata mtu aliye mbele yako, au kitu kilicho mbele yako. Au unafuata maagizo.

Lakini kufuata lishe ni njia ya ajabu ya kusema. Inapendekeza, mtoto anaweza kuelewa. Inapendekeza, au anataka, anataka wewe uielewe, au chochote kile.

Sawa? Au anataka ufanye hivyo. Vizuri. Kwa hivyo, baada ya hapo, lazima utumie neno tofauti.

Lishe yenye mafuta kidogo. Kwa njia, hii ni seti halisi ya sentensi ninazowapa wanafunzi wangu, na inashangaza jinsi hii ilivyo ngumu. Kwa hivyo wanakuja na, oh, unahitaji kula matunda na mboga zaidi.

Vizuri. Ni watu wangapi huinua mkono wako na kuweka siagi nyingi kwenye mboga zako? Ndiyo. Je, hiyo ni lishe yenye mafuta kidogo? Hapana, sivyo.

Sawa? Au una bakuli la kuokea lililojaa vitu vizuri, vyenye juisi, na vyenye mafuta, na lina mboga nyingi ndani yake, lakini si lenye mafuta kidogo. Ni maana gani ya msingi ya maana tunayohitaji kuwasiliana katika hili? Na kwa hivyo tuna neno, fuata, hilo ni changamoto. Tuna neno lenye mafuta kidogo, hilo ni changamoto.

Kwa hivyo fuata, tunaweza kulibadilisha na neno kula. Binti yako anapendekeza, daktari wako anapendekeza ule, nini? Lishe yenye mafuta kidogo. Hilo ni jambo la kufikirika kweli.

Unakula nini? Tunakula chakula. Sawa? Chakula hiki kinapaswa kuwaje? Chakula kisicho na mafuta mengi ndani yake. Je, hicho ni chakula chenye mafuta kidogo? Huenda hiyo ni karibu sana kama tunavyoweza kuelewa katika sentensi moja kwa haraka.

Sawa. Vipini kuhusu nambari nne? Baadhi ya dalili za mzio, ni pamoja na macho yanayowasha, pua inayotoka maji, na kupiga chafya. Sasa, je, daktari alisema kwamba mgonjwa alikuwa na vitu hivyo? Hapana, ni maelezo, sivyo? Kwa hivyo dalili za mzio ni tatizo moja, ni pamoja na tatizo.

Na kwa hivyo, dalili za mzio ni za kufikirika, lakini tunahitaji kuzifanya ziwe dhahiri zaidi kwa watoto. Na kwa hivyo tunaweza kusema kitu kama, ikiwa mtu ana mzio wa vitu, na kisha tunaanza kutoka hapo, anaweza kuwa na macho yanayowasha, anaweza kuwa na pua inayotoka, na anaweza kupiga chafya, au kupata kupiga

chafya. Na kwa hivyo tunasema kitu kile kile, tunasema kwa njia tofauti, na tunakificha kwa njia ambayo mtoto anaweza kuelewa.

Hata nambari tatu, inaonekana rahisi sana, matone haya yatasababisha maono yasiyoeleweka kwa saa kadhaa. Matone haya ambayo tutayaweka machoni mwako baada ya sekunde moja, yatakufanya uone yasiyoeleweka. Tena, maono yasiyoeleweka ni ya kufikirika, utaona yasiyoeleweka, au aina fulani ya hayo, yanaeleweka zaidi kwa mtoto.

Maono yasiyoeleweka ni kama, tunazungumzia maono ya nani? Au hata na mtoto, ninaelewa neno maono. Na kwa hivyo, tena, tunazingatia nini? Hadhira lengwa? Tunazingatia wanachohitaji? Tunazingatia jinsi tunavyoweza kuwasiliana nao vyema? Tunawezaje kusema kwa njia inayoeleweka? Je, ni taarifa tu kama dalili za mzio, au ni maagizo kama kufuata lishe yenye mafuta kidogo? Zote mbili ni tofauti. Mojawapo ni kutia moyo, ambayo inaweza kuwa amri au angalau ushauri.

Na la pili ni taarifa za moja kwa moja. Na kwa hivyo tunawasiliana tofauti kulingana na sababu tunayowasiliana hapo awali. Kwa hivyo, kwa njia ya mapitio tu, tafsiri inahamisha maana, ikihamisha maana na kazi ya matini chanzi katika muktadha wake wa kijamii na kitamaduni hadi matini lengwa ambayo ina maana na kazi sawa, iwezekanavyo, sawa.

Ndiyo maana tulizungumzia kuhusu utendaji kazi na sentensi hizo za kimatibabu. Maana sawa na utendaji kazi katika muktadha wa lugha lengwa kijamii na kitamaduni. Na tena, aina tatu za tafsiri.

Lugha ya ndani, kati ya lugha mbili. Lugha ya ndani, ndani ya lugha moja. Na zana za ushiriki wa maandiko kati ya lugha za kisemiotiki.

Asante.

Huyu ni Dkt. George Payton katika mafundisho yake kuhusu Tafsiri ya Biblia. Hii ni kipindi cha 2, Utangulizi wa Tafsiri ya Biblia, Sehemu ya 2.